

УДК 338.4:677:675.83

*В. І. Виноградчий,
к. с.-г. н., Міжнародний університет бізнесу і права*

МОДЕЛЬ ОРГАНІЗАЦІЇ АГРОТЕКСТИЛЬНОГО ВИРОБНИЦТВА

Стаття присвячена формуванню кластерної моделі інноваційного розвитку агротекстильного виробництва.

The Article is dedicated to shaping to cluster model innovation developments agrarian-textile production.

*Ключові слова: агротекстильний кластер, інноваційний розвиток.
Key words: agrarian-textile cluster, innovation development.*

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Агропромислова інтеграція і кооперація зумовлюють необхідність упорядкування і зміцнення цілісності господарюючих суб'єктів, що входять до них, тобто припускають її кластеризацію.

Провідна роль в удосконалюванні формування і підвищення ефективності агротекстильних інтегрованих виробництв приділяється становленню і розвитку конкурентоспроможної економіки галузі, що неможливо без використання всіх доступних механізмів, які прискорюють реформування й удосконалювання системи виробництва текстильної продукції. Такий підхід до вивчення проблем підвищення економічної ефективності національного господарства ставить нові задачі. Насамперед, мова йде про вибір конкурентоспроможної моделі економіки агротекстильного виробництва, про пріоритетні сфери виробництва, що мають економічний потенціал підвищення конкурентоспроможності, про виявлення факторів і елементів, що впливають на ступінь розвитку конкурентних відносин і механізмів кризь призму зовнішньоекономічної конкурентоспроможності. Рішення цих і інших питань значно утруднено через їх недостатню вивченість. Потреба в розробці нових теоретичних підходів до вирішення проблем формування і розвитку конкурентоспроможності назріла давно і вимагає вивчення світового досвіду.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Проблемам розвитку підприємств, що входять у систему виробництва текстильної продукції, присвячені роботи відомих учених [1—11]. Втім, проблемам узгодженого розвитку системи підприємств з виробництва і переробки текстиль-

ної сировини, формуванню інноваційних інтегрованих організаційних структур приділяється недостатньо уваги.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою статті є формування кластерної моделі інноваційного розвитку агротекстильного виробництва.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Кластер являє собою групу близькорозташованих і пов'язаних між собою підприємств і супутніх їм організацій, що працюють у визначеній галузі, об'єднаних і доповнюючих одне одного. Кластери стимулюють і полегшують формування нового бізнесу, що підтримує інновації і розширення кластера, оскільки забезпечується краща компетенція в поєднанні з венчурним капіталом і розвитком швидкозростаючих компаній, зв'язків і каналів всередині кластера, сприяє появі взаємоповнюючих навичок, технологій, субсидій, що дозволяє брати участь у більш великих угодах, у яких індивідуальні компанії не є конкурентоспроможними, підтримує появу нових учасників, зміцнює соціальні й інші неформальні зв'язки, які сприяють появі нових ідей і бізнесу, формує більш досконалі потоки всередині кластера.

До основних переваг кластерної організації економіки відносяться: узгодження цілей влади, суспільства і бізнесу; створення ефективного бізнесу; зниження витрат виробництва; підвищення інвестиційної привабливості галузей; гарантована мережа постачальників; модернізація виробництва і відновлення технології завдяки взаємодії з науково-дослідними інститутами; цілеспрямова-

на підготовка кадрів.

Кластери приймають різні форми в залежності від своєї глибини і складності, але в більшості випадків включають компанії готового продукту або сервісні компанії, постачальників спеціалізованих факторів виробництва, компонентів, машин, а також сервісних послуг, фінансові інститути, фірми супутніх галузей.

Кластери можуть включати також фірми, що працюють у низових галузях (тобто зі споживачами), спеціалізовані провайдерів інфраструктури, виробників побічних продуктів, урядові й інші організації, що забезпечують навчання, утворення і надходження інформації, проведення досліджень і надання технічної підтримки, а також організації, що встановлюють стандарти.

Учасників кластера розділяють на дві великі категорії: ядро — ті, хто безпосередньо залучені до процесу виробництва продукту або послуги, пов'язані галузі — ті суб'єкти, від яких у тому або іншому ступені залежить діяльність ядра, і ресурси — фактори виробництва, специфічні для даної галузі.

З огляду на те, що в економіці більшості південних регіонів України істотну роль відіграє сільське господарство, то перспективи регіонального розвитку здебільшого залежать від формування в країні великих регіональних сільськогосподарських кластерів (агротекстильного, м'ясо-молочного, цукрового та ін.).

В Україні є необхідні передумови застосування кластерного підходу для розвитку регіональної економіки, це багаті природні ресурси регіонів, відносно розвинута законодавча база, висококваліфікований трудовий потенціал, стабільно розвиваюча економіка, затверджені і працюючі стратегії регіонального розвитку, наявність бізнес-центрів і бізнес-інкубаторів, інститутів розвитку, розвинутого ринку фінансових послуг, розвинута мережа НДІ, ВНЗ і проектно-конструкторських інститутів.

Тому на основі вищевказаних передумов кластеризацію слід проводити у трьох основних напрямках:

- посилення інтеграції існуючих спільних підприємств і фінансово-промислових груп (ФПГ) у транснаціональні кластери, орієнтовані на зовнішній ринок;
- створення нових експортоорієнтованих кластерів у галузях, що володіють великим потенціалом індустріально-інноваційного розвитку;
- розвиток міжгалузевих і технологічних зв'язків створення кластерів, орієнтованих на внутрішній ринок.

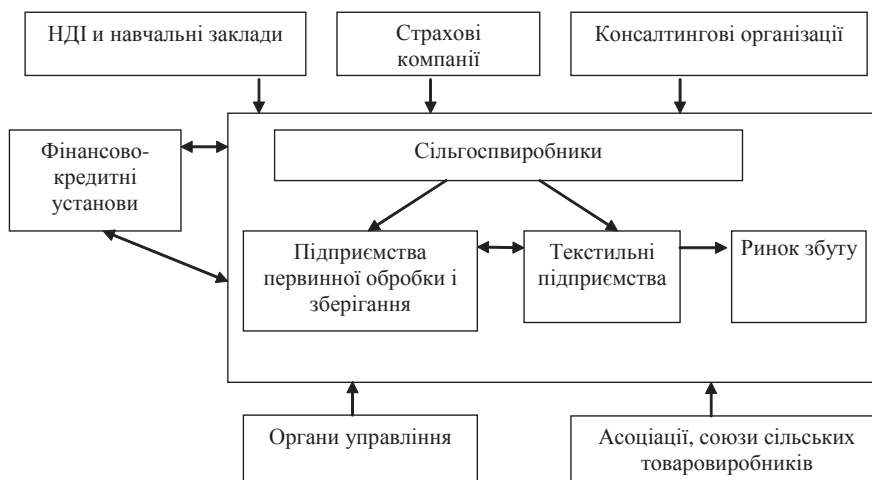

Рис. 1. Функціональна модель регіонального агротекстильного кластера

Грунтуючись на останньому напрямі, виникає необхідність створення агротекстильного кластера вогняного спрямування у АР Крим, що враховує особливості міжгалузевих зв'язків вівчарства і текстильної промисловості.

До добре розвинутих компонентів текстильної промисловості в Україні можна віднести: сировинну базу — вівчарство і льонарство, які ще зберегли технологічний і кадровий потенціал, первинну обробку сировини, представлену льонозаводами, підприємствами первинної обробки вовни, науковий і освітній потенціал, а також державні структури. До слабкорозвинутих компонентів агротекстильного кластера можна віднести наступні компоненти: машини й устаткування, капітал, технології, асоціації, виробництво, енергетична база.

Основними структурними елементами кластерів є сільськогосподарські товаровиробники і переробні підприємства. Крім того, в них мають увійти підприємства інфраструктури (виробничої, фінансової, соціальної). Виходячи з цього, рекомендується функціональна модель регіонального сільськогосподарського кластера.

Зміцнення вертикальних і горизонтальних зв'язків між учасниками агротекстильного кластера дозволить більш ефективно вирішувати як задачі регіонального значення, так і загальні задачі, пов'язані з підготовкою кадрів, придбанням техніки й устаткування, поліпшенням племінної роботи, більш справедливим ціноутворенням усередині ланцюга "виробництво вовни — первинна обробка вовни — текстильне виробництво — швейне виробництво — збут", вирішенням інноваційних задач як у сільському господарстві регіону, так і в сфері виробництва конкурентоспроможної текстильної і швейної продукції, виходом їх на міжнародні ринки.

Внесок кожного учасника в збільшення сукупного прибутку агротекстильного кластера характеризується нижчеприведеними ефектами.

На рівні вівчарських господарств:

- синхронізоване формування чисельності і

структури стада на основі тваринницьких технологій, що відповідають природним умовам та заданим параметрам вовни;

- спільне використання пасовищ;
- централізоване забезпечення племінним матеріалом, кормами;
- організація системи збуту немитої вовни;
- забезпечення паритетних цін збуту вовни.

На рівні підприємств первинної обробки вовни:

- зниження собівартості митої вовни за рахунок усунення посередників;

— збільшення виходу митої вовни за рахунок поліпшення якості сировини та використання нових технологій;

- забезпечення гарантованої норми прибутку.

На рівні текстильних підприємств:

- зниження собівартості вироблюваної тканини;

- поліпшення якості виробленої тканини.

На рівні швейних фабрик, що займаються виробництвом готових виробів:

- зниження собівартості виробленої швейної продукції за рахунок зниження ціни тканини, що поставляється;

- збільшення виходу швейних виробів за рахунок поліпшення якості тканини і пряжі.

Ці ефекти впливають із самого завдання пропонуваного агротекстильного кластера, де можна виділити наступні основні положення: вироблення прийнятних для всіх учасників принципів вертикальної і горизонтальної інтеграції; вироблення єдиних стандартів якості сировини і готової продукції, відповідно до міжнародних вимог якості ISO 9000-14000.

Виробничий і організаційний фактор, зокрема застосування кластерної системи, може стати головним стимулом для припливу фінансових засобів у регіон.

Таким чином, рекомендована модель взаємодії учасників агротекстильного кластера дозволить об'єднати підприємства, пов'язані єдиним технологічним циклом від виробництва сировини до готової продукції, стимулювати тісне співробітництво сільськогосподарських, переробних і обслуговуючих підприємств, держави і т.д.; захищати економічні інтереси кожного учасника в кінцевому рахунку, збільшити виробництво продукції і підвищити її ефективність і конкурентоспроможність.

Конкурентоспроможність — складна, але в той же час необхідна умова успішного функціонування в системі ринкового господарювання. Стати конкурентоспроможним прагне кожне підприємство, тому що це основа стійкості і процвітання. Визначальним у досягненні даної мети є розробка чіткої довгострокової програми дій, тобто стратегії. З нашої точки зору, стратегія означає планування і проведення в життя визначеної політики з використанням усіх доступних, у рамках існуючого законодавства, засобів і методів.

Сили конкуренції впливають на ціни, що мо-

жуть установлювати фірми, на витрати, що їм приходить нести, і на розміри інвестицій.

Позиція в галузі забезпечується її конкурентною перевагою, стійкістю підприємств в ринковій середовищі. Конкурентні переваги досягаються двома способами: або більш низькими витратами, що сприяють одержанню більшої маси прибутку, або диференціацією товарів (здатністю забезпечити покупців новими властивостями товару). На позицію в галузі впливає вибір сфери конкуренції: вид товару, що випускається, ринки збуту, коло покупців, що обслуговуються, число споріднених підприємств (потенційних конкурентів).

Вищезазначені загальні підходи є прийнятними при виборі стратегії конкуренції в агробізнесі. Разом з тим, сільськогосподарське виробництво має ряд особливостей, які варто враховувати при обґрунтуванні концепції. Умовно усі фактори в сільському господарстві можна розділити на фактори зовнішнього (макрорівень) і внутрішнього (мікрорівень) середовища. Проблема відновлення даного сегмента агротекстильної галузі країни є пріоритетною. Крім того, за попередніми оцінками, даний сегмент може бути досить прибутковим і не вимагає таких великих інвестицій в устаткування. Розвиток даного сегмента має велике значення для створення більш конкурентоспроможної текстильної галузі.

Ринок готових виробів може бути представлений різноманітним асортиментом білизни, трикотажних виробів, одягу, килимів і килимових виробів і інших товарів повсякденного попиту, сезонного попиту або тривалого використання. Природно, що вовна може бути представлена у продуктах кінцевого попиту як сировинний елемент. Тому попит на нього залежить від попиту на готову продукцію. Руйнування в Україні технологічного ланцюга повного циклу виробництва тканин, використовуваних у виробництві готових текстильних виробів кінцевого використання, приводить до зниження виробництва готових текстильних виробів, їх високої собівартості і росту обсягів імпорту.

У АР Крим даний сегмент виробничого ланцюга розвинутий недостатньо. Основна проблема всіх підприємств, що займаються виготовленням готових тканин і одягу — це відсутність взаємозв'язку з місцевими постачальниками сировини. Через слаборозвинені взаємини підприємства, що займаються виробництвом готових тканин і одягу, змушені працювати на давальницькій сировині. Також сегменту притаманні такі проблеми, як застаріле устаткування, незнання світових тенденцій, нестача професійних кадрів, нелегальний і недеklarований імпорт готової продукції, низькоякісна вироблена продукція.

Текстильна індустрія в Україні, у цілому, знаходиться в постійній боротьбі зі скороченням внутрішнього ринку, що викликана незаконним імпортом текстильної продукції і неповним використанням потужностей бази для виробництва одягу. Галузь намагається розвивати експортні ринки,

однак цьому перешкоджає обмежене знання зовнішніх ринків, нерозвинені стратегії розвитку бізнесу, а також низька якість виробленої продукції.

Однак, дотепер кількість компаній, притягнутих у розвиток текстильної промисловості регіону, досить низьке. Таким чином, для розвитку конкурентоспроможної української текстильної промисловості необхідні створення і залучення великого числа компаній, що бажають інвестувати в розвиток текстильної промисловості.

Текстильна промисловість являє собою групу галузей легкої промисловості, зайнятих переробкою натуральних, штучних і синтетичних волокон у пряжу і тканини. На початковому етапі розвитку текстильної промисловості шляхом кластерного розвитку пропонується сконцентруватися на сегменті первинної обробки вовни.

Сегмент первинної обробки вовни на сьогоднішній день є вузьким місцем у технологічному ланцюзі виробництва текстильних виробів. В Україні існує база виробництва вовни, текстильні підприємства, швейні фабрики, здатні виробляти різноманітну продукцію як для внутрішнього, так і для зовнішнього ринків.

Створення конкурентоспроможного сегмента первинної обробки вовни дозволить розвинути сировинну та переробну базу, тим самим збільшувати додану вартість, і робити необхідну продукцію для подальшої обробки на швейних підприємствах.

Україна має потенціал розвитку текстильного кластера в АР Крим, що визначається такими факторами, як: доступність сировини (вівчарські господарства); можливість створення нових текстильних підприємств; інфраструктура, що розвивається; наявність необхідної бази для розвитку людських ресурсів; низький рівень витрат виробництва; близькість до інституту тваринництва степових районів ім. М.Ф. Іванова та Херсонського національного технічного університету, який має потенціал НДДКР у текстильній галузі; великий попит і близькість до потенційних ринків збуту.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумки, варто підкреслити:

— аналіз співвідношень собівартості окремих видів сільськогосподарської продукції і ціни на ринку свідчать про відсутність ефективної системи заготівлі і закупки сільськогосподарської сировини, що є поряд з застарілими технологіями переробки одним з факторів низької конкурентоспроможності вітчизняних сільгосппродуктів;

— сировинна база і конкурентоспроможність сільськогосподарської продукції поки не є визначальними факторами для росту обсягів переробки;

— конкурентоспроможність вітчизняної продукції знижується через відсутність гармонізації існуючих стандартів з міжнародними стандартами;

— нерозвиненість інформаційно-маркетингової системи в аграрному секторі обмежує доступ сільгосптоваровиробників до оперативної інформації про стан сільськогосподарських і продовольчих ринків. Відсутність системи консультаційних і консалтингових служб на селі також є чинником зниження конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції і продуктів переробки.

У господарствах регіону функціонують десятки тисяч селянських (фермерських) господарств, діяльність яких не об'єднана загальним інтересом і тому вони діють розрізнено. Світова практика показує, що існує стійка залежність між ефективністю виробництва, агропромисловою інтеграцією і формуванням на цій основі агробізнесу.

Вівчарські господарства і підприємства первинної обробки вовни не об'єднані єдиним економічним інтересом. При тісних технологічних зв'язках між ними це приводить до виникнення протиріч, пов'язаних з розходженням інтересів виробників сировини і підприємств ПОВ, що постійно викликають прагнення підвищити результати своєї діяльності за рахунок економічних інтересів партнерів. Господарства при існуючому рівні оплати за вовну не зацікавлені в збільшенні виробництва якісного волокна, а заводи часто занижують сортність вовни при розрахунках з господарствами. Окрім того, слід вказати на дію численних посередників, які діють між виробниками та переробниками вовни.

Формування агротекстильного кластера передбачає розробку економічного механізму, що враховує інтереси взаємозалежних галузей і стимулюючого їх взаємовигідного функціонування, що буде сприяти підвищенню конкурентоспроможності галузі. Надалі конкурентоспроможна текстильна промисловість буде стимулювати підвищення конкурентоспроможності кластероутворювальних галузей.

Література:

1. Айдипов Х.Т. Перспективы легкой промышленности / Айдипов Х.Т. // Текстильная промышленность. — 2009. — №9. — С. 14—17.
2. Буркат В.П. Вівчарство України / Буркат В.П. — К.: Аграрна наука, 2008. — 614 с.
3. Капкаев А. Текстильна промисловість України / Капкаев А. // Текстильна промисловість. — 2009. — №7. — С. 12—14.
4. Клевцов К.М. Перспективи розширення сировинної бази текстильної промисловості / Клевцов К.М., Соболев О.А., Князев О.В. // Проблеми легкої та текстильної промисловості України. — 2009. — №1(15). — С. 67—71.
5. Наумов О.Б. Розвиток текстильної промисловості та її сировинної бази / Наумов О.Б. — Херсон, 2004. — 395 с.
6. Топіха І.Н. Основні проблеми розвитку галузі вівчарства та шляхи їх розв'язання / І.Н. Топіха // Вівчарство. Міжвідомчий тематичний науковий збірник №29. — Київ: Аграрна наука, 1998. — 252 с. *Стаття надійшла до редакції 12.09.2011 р.*